

За історію діяльності організації ЧЕС неодноразово поставало питання щодо створення зони преференційної торгівлі. Так, на зустрічі міністрів закордонних справ у лютому 2008 р. розглядалися можливості створення такої зони як адекватної міри посилення торгівлі. Однак, такий крок вважається реалістичним при дотриманні всіх 12 країн однакових правил її ведення, які визначаються СОТ [5, с. 40]. Наразі Росія, Азербайджан і Сербія ще досі не стали її членами. Безумовно, що вільна торгівля в Чорноморському субрегіоні збільшить обсяги торгівлі, принесе економічні прибутки країнам-членам цієї угоди, сприятиме конвергенції рівнів розвитку національних господарств. В сучасних умовах це має бути угода, що забезпечить такий рух товарів, послуг і факторів виробництва, який би збільшив ефективність і конкуренцію в рамках блоку [6, с. 346].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, торговельне співробітництво між країнами ОЧЕС характеризується проектно-галузевим підходом, низьким рівнем диверсифікації в структурі експорту і імпорту товарів та послуг, що свідчить про незначну компліментарність національних економік країн-членів; зовнішньоторговельною орієнтацію у напрямку країн Європейського Союзу та помірною внутрішньою регіональною орієнтацію торгівлі поляризованого характеру (майже 60% взаємної торгівлі припадає на товаропотоки між Україною і Росією).

Оптимізація торговельного співробітництва країн-членів ОЧЕС має здійснюватися у напрямках головної сфери – торгівлі, а також поліпшення супутніх векторів – інфраструктурного, фінансового, інноваційного, законодавчого, а також гармонізація механізмів регулювання національної зовнішньоторговельної політики. Пріоритетами торговельного співробітництва між країнами-членами ОЧЕС має стати поступове створення зони привілейованої торгівлі в рамках субрегіону, перехід до інноваційної моделі виробництва продукції на базі виробничої кооперації. Доцільним є перенесення подальших наукових досліджень у напрямку аналізу супутніх сфер співробітництва: інвестиційного, міграційного, транспортногo, енергетичного тощо.

Література

1. Новицький В.Є. Міжнародна економічна діяльність України / Новицький В.Є. – К. : КНЕУ, 2003. – 948 с.
2. UNCTADstatistics. Exports and imports of merchandise and services [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.unctadstat.unctad.org/TableViewer/tableView.aspx>
3. Філіпенко А.С. Україна і світове господарство: взаємодія на межі тисячоліть / А.С. Філіпенко, А.С. Гальчинський. – К. : Либідь, 2002. – 470 с.
4. Сискос Е. Глобальная рецессия и приоритеты реформирования экономик постсоциалистических стран организации черноморского экономического сотрудничества / Е. Сискос // Проблемы и перспективы развития сотрудничества между странами Юго-Восточной Европы в рамках Черноморского экономического сотрудничества и ГУАМ. – Донецьк : ДонНУ, 2009. – С. 65–70.
5. Средиземноморье – Черноморье – Каспий: между Большой Европой и Большим Ближним Востоком / [под ред. Н. П. Шмелева, В. А. Гусейнова, А. А. Язьковой]. – М. : Издательский дом «Граница», 2006. – 216 с.
6. Sayan S. The Effects of the BSEC on Regional Trade Flows / S. Sayan // *Agora Without Frontiers*. – 2005. – Vol. 10 (4). – P. 334–347.

Надійшла 06.09.2011

УДК 334. 72

В. М. ШАВКУН, І. А. СУХАЦЬКА
Хмельницький національний університет

ТРАНСНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ВИРОБНИЦТВА І КАПІТАЛУ В УМОВАХ СВІТОВОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

У даній статті проаналізовано суть транснаціоналізації виробництва і капіталу в умовах світової глобалізації, розглядаються теорії зарубіжних та вітчизняних авторів відносно транснаціоналізації виробництва і капіталу. Розкрито причини виникнення ТНК та проникнення їх капіталу в економіки приймаючих країн та Україну.

The nature of transnationalization product and capital were analysed in this article. The reasons of origin the transnational company were analysed too.

Ключові слова: інтернаціоналізація, глобалізація, концентрація, транснаціоналізація, експансія, інтеграція, транзакційні витрати, інвестиції, транснаціональні корпорації.

Вступ. Основою сучасної глобалізації світової економіки є транснаціоналізація виробництва і капіталу. Транснаціоналізація – процес переміщення капіталу із країни, де він є у надлишку, в країну з дефіцитом капіталу, але у надлишку є фактори виробництва (праця, земля, корисні копалини), які дана

країна не може раціонально використати у відтворювальних процесах через відсутність капіталу.

Виразенням процесу транснаціоналізації виробництва і капіталу стали транснаціональні корпорації (ТНК) як основа і рушійна сила сучасної глобалізації. Поняття “транснаціоналізація” вперше було використано Т. Левітом в 1993 р. у “Govardbusinessreview“, який так визначив феномен злиття ринків окремих продуктів, що вироблялись найбільшими ТНК. Розширене трактування цього терміну було сформульовано представником Гарвардської школи бізнесу К. Оме у монографії “Світ без меж”, де він стверджував, що економічний націоналізм окремих держав став “безглуздим” з огляду на те, що в ролі сильних акторів на економічному полі виступають глобальні фірми.

Глобальна економіка поступово охоплює все світове господарство. Якщо раніше світова економіка була полем, на якому діяли суверенні держави, то тепер світова економіка перетворюється в самостійний суб’єкт, який впливає на поле національних держав. При цьому виникає щось більше, ніж просто єдиний економічний механізм світу. Відбувається зміна звичних способів управління і володіння: із сфери військово-політичної вони переходять у сферу політекономічну. Економіка починає проявляти себе більше як політика та ідеологія. В результаті цього геополітичні імперативи поступаються геоекономічним. Крупні ТНК є головними суб’єктами на світових товарних ринках, під їх впливом знаходяться основні пропорції світового виробництва і збуту товарів. Вони є координаторами світових цін на товари. Тобто транснаціональні корпорації перетворились разом з національними державами в реальних суб’єктів економічних відносин. На сучасному етапі їм властиві наступні риси: високі темпи зовнішньої експансії; перебудова організаційної і виробничої структур з урахуванням сучасного НТП; формування системи міжфірмових зв’язків; участь у спекулятивних операціях на світових товарних ринках.

Проблемам транснаціоналізації виробництва і капіталу присвятили свої дослідження такі зарубіжні автори, як Р. Робінсон, Дж. Робінсон, Л. Тернер П. Самуельсон, Л.Д. Киреев, А. Мовсесян, Т.В. Орехова та українські: Гаврилишин Б.Д., Гальчинський А.С., Гесць В.М., Білошапка В.А., Макогон Ю.В., Пахомов Ю.М., Рокоча В.В., Рогач О.І., Руденко Л.В., Філіпенко А.С. та ін.

Постановка завдання. З середини 60-х років ХХ століття почали з’являтися перші теоретичні концепції діяльності транснаціональних корпорацій. Аналізуючи операції транснаціональних корпорацій, автори відзначали головну їх особливість – створення закордонних філій шляхом прямих іноземних інвестицій, і на основі такого підходу розробили ряд моделей оптимізації фінансових потоків ТНК. У їх основі лежать ідеї американських економістів: С. Хаймера, Р. Коуза і Р. Вернона, які аналізуючи поняття ефективності світової економіки поклали в основу цільової функції мінімізацію трансакційних витрат, оптимізацію податкового навантаження, і, на цій основі, максимізацію доходу ТНК. ДЖ.К. Гелбрейт пояснював походження ТНК технологічними причинами. На його думку, організація зарубіжних філій багато в чому зумовлена необхідністю збуту і технічного супроводу за кордоном складної сучасної високотехнологічної продукції, що вимагає наявності товаро- і послугопровідної мережі підприємств у приймаючій країні.

Разом з тим перші теоретичні концепції діяльності ТНК визначали основні мотиви появи у ТНК прямих закордонних інвестицій:

- прагнення або до більш дешевих, або більших якісних факторів виробництва в порівнянні з країною, з якої вивозяться інвестиції;
- вихід на нові ринки (особливо на ті, доступ на які обмежений митними бар’єрами);
- можливості врахування національної специфіки при виробництві товарів, орієнтованих на внутрішній ринок, залучення менеджерів, знайомих з особливостями попиту та пропозиції, на місцевому ринку;
- зниження рівня конкуренції при придбанні активів іноземних фірм, діючих на одному з ТНК ринку;
- можливості досягнути позитивного ефекту зростання масштабу виробництва (знижуючи загальні середні витрати).

Вирішальним фактором ефективності ТНК виступає міжнародне виробництво товарів і послуг, яке представляє собою випуск продукції на основі інтернаціоналізації ресурсів, виробництва і міжнародного поділу праці. Транснаціоналізація виробництва і капіталу:

- новий етап процесу інтернаціоналізації світового господарства, що відрізняється від попередніх: зміна самого характеру залучення країн і підприємств у міжнародний поділ праці, що знаходить прояв в інтернаціоналізації науково-технічного процесу і процесу виробництва, в той час як світовий ринок диктує стандарти якості і техніко-економічні показники продукції, яка випускається як материнською компанією, так і філіями і дочірніми компаніями;

- форма інтернаціоналізації господарського життя, результатом якої є розвиток міжнародного виробництва в рамках ТНК, що включає на підприємствах материнської компанії, її філій і дочірніх компаній виробництво тих видів продукції, які беруть участь у міжнародному внутріфірмовому кооперуванні;

- новий, більш високий рівень інтернаціоналізації виробництва і капіталу, коли відбувається його перехід у нову якість;

- процес транснаціоналізації, нерозривно пов'язаний з розширенням масштабів діяльності ТНК, з перетворенням їх у реальних суб'єктів міжнародних ринкових відносин;
- нові форми організації господарського життя, які сприяють її інтернаціоналізації.

Мета дослідження. Розглядається процес транснаціоналізації як процес розширення міжнародної діяльності промислових фірм, банків, сфери послуг, їх виходу за національні межі окремих країн, що призводить до переростання національних компаній у транснаціональні. Для нього характерне переплетення капіталів за рахунок поглинання фірм інших країн, створення спільних компаній, залучення фінансових коштів іноземних банків, встановлення міцних довготривалих зв'язків за кордоном промислових компаній і банків однієї і тієї ж країни.

Результати дослідження. Транснаціоналізація як феномен сучасного світового господарства має об'єктивні основи: поглиблюється інтернаціоналізація господарського життя, науки, техніки, виробництва, підвищується роль і розширення географічних рамок коопераційних зв'язків, які дозволяють об'єднувати у великі міжнародні науково-виробничі утворення елементи виробничих структур різних країн. Материнські компанії ТНК координують дії своїх філій на основі формування сітчастих структур управління і взаємодії з використанням новітніх інформаційних і комунікаційних технологій.

Еклектична теорія при розгляді ТНК акцентує увагу на трьох ключових категоріях – перевагах власності, перевагах інтернаціоналізації та перевагах розміщення. Для того, щоб національна фірма могла перетворитися на ТНК, вона повинна, передусім, мати переваги власності («конкурентні переваги») порівняно з іншими фірмами. Саме невидимі активи, тобто особливі фірмові активи, значною мірою зумовлюють конкурентні переваги ТНК. Вони можуть визначатися двома факторами: власністю на вже створені унікальні чи особливі активи (наприклад, передова технологія); власністю на сукупні (загальні) додаткові невидимі активи (наприклад, здатність до творчих рішень, створення нової технології) і т. д.

За даними ООН, зараз у світі існує більш як 65 тис. ТНК, що контролюють понад 850 тис. зарубіжних компаній по всьому світу, в яких задіяно більше ніж 74 млн чоловік. При цьому на території промислово розвинених держав розміщується понад 80% материнських компаній і близько 33% філій, у країнах, що розвиваються, – відповідно 19,5 і майже 50, у колишніх соціалістичних державах – приблизно 0,5 і 17% [1].

Ринкова капіталізація окремих ТНК перевищує 500 млрд дол., а щорічні обсяги продажів становлять 150–200 млрд дол. Щорічний чистий прибуток кожної з найбільших корпорацій практично дорівнює річному бюджетові України, а обсяг їх товарно-грошового обороту перевищує ВВП декількох країн, разом взятих. Наприклад, річний товарно-грошовий оборот американської компанії «Дженерал моторз» перевищує вартісні еквіваленти ВВП Норвегії та Фінляндії.

На сьогодні ТНК контролюють понад 50% світового промислового виробництва, 67% міжнародної торгівлі, більш як 80% патентів і ліцензій на нову техніку, технології та ноу-хау, майже 90% прямих зарубіжних інвестицій. Практично вся торгівля сировиною на світових ринках контролюється ТНК, у тому числі 90% світової торгівлі пшеницею, кавою, кукурудзою, лісоматеріалами, тютюном, залізною рудою; 85% – міддю, бокситами; 80% – оловом, чаєм; 75% – натуральним каучуком, сировою нафтою.

Важливим чинником подальшого посилення економічної могутності ТНК є численні злиття і поглинання, які останнім часом досягли високого рівня. Так, 1998 року відбулося злиття двох найбільших автомобільних ТНК – «Крайслер» (США) і «Даймлер-Бенц» (Німеччина), а вже через рік ця об'єднана глобальна корпорація поглинула японську «Міцубісі-моторз». У 1999 року злилися провідні американські нафтові корпорації «Екссон» і «Мобіл»; «Форд» за 6,5 млрд дол. придбав у шведського концерну «Вольво» підприємства з виробництва легкових автомобілів, а в японської корпорації «Ніссан» – 33,4% пакета акцій підприємства з виробництва авто. З 2000 року об'єдналися американські нафтові корпорації «Шеврон» і «Тексако», а також провідні медіа-корпорації – «Америка он-лайн» і «Тайм Уорнер»; американська ТНК «Дженерал електрик» за 40 млрд дол. придбала контрольний пакет акцій свого основного конкурента – корпорації «Ханівел». 2003 року оголосили про своє злиття російська «Тюменская нефтяная корпорация» і англійська «Брітіш петролеум». Злиття такого роду свідчать про централізацію та концентрацію капіталів у глобальному масштабі для наступного домінування на світових ринках. Поглинання провідних компаній набуло таких масштабів, що багато корпорацій змушені скуповувати власні акції в інших власників, аби уникнути можливого поглинання конкурентами. «Дженерал моторз», плануючи придбання нових компаній, щоб підвищити свою безпеку, змушена була купити власних акцій на суму понад 2 млрд дол [2].

Серед компаній, які вклали прямі закордонні інвестиції в українську економіку, перше місце посідають американські корпорації. За останніх 10 років (1999–2009 рр.) їх прямі ПІІ досягли 898 млн дол. (16,8% від загального їхнього об'єму ПІІ залучених до України). За компаніями США йдуть інвестори з Кіпру – 603 млн дол. (11,3%), Великої Британії – 511 млн дол. (9,6%), Нідерландів – 399 млн дол. (7,5%), Російської Федерації – 323 млн (6,0%), Німеччини – 312 млн (5,8%), Швейцарії – 312 млн (5,1%), Австрії – 273 млн (3,9%), Республіки Корея – 171 млн (3,2%).

Україна як промислова держава ТНК нецікава, але цікава як сировинна. Такий висновок можна зробити, з перегляду переліку глобальних корпорацій, представлених на вітчизняному ринку: «Coca-cola», «Samsung», «Toyota», «Nestle», «Nokia», «MetroCash&carry», «Hewlett-packard», «BritishAmericanTobacco» і

деякі інші ТНК. Великі промислові концерни, такі як “Westinghouse”, “Exxonmobil” або “General Electric”, на українському ринку відсутні. Виключення – “MittalSteel”, для якої український актив “Криворіжсталь” – проміжна, а не кінцева ланка виробничого ланцюга [5]. Україна, як приймаюча ТНК країна, не зайняла належного місця у їх діяльності. Не дивлячись на певні природні переваги, Україна має один з найнижчих показників залучення ПІІ серед країн Центральної та Східної Європи, СНД. Прямі іноземні інвестиції за двадцять років незалежності склали лише 5,3 млрд дол. Так, наприклад, Чехія за той же час отримала більше 20 млрд. дол. Щорічні інвестиції в Польщу складають 4–5 млрд дол., тоді як в Україну – 0,5 млрд. За об’ємами іноземних інвестицій на душу населення Україна поступається навіть Албанії та Казахстану [3].

В період з 2005 по 2010 роки рівень залучення іноземних інвестицій в Україні дещо підвищився і навіть спостерігається деяка інтенсифікація структурних зрушень. Вплив динамічного зростання ПІІ набуває ознак стабілізуючого характеру в таких галузях, як будівництво, фінанси, транспорт та зв’язок. Але, незважаючи на позитивну динаміку припливу ПІІ в Україну, обсяг інвестицій іноземних компаній ще недостатній для забезпечення ефективної перебудови господарства України. На це вказує і галузевий розподіл ПІІ. Так, питома вага залучених ПІІ в основні сектори економіки в Україні протягом періоду з 2005 по 2009 роки практично не змінилася. Найбільші вкладення капіталу спостерігаються в промисловості (52% від загального обсягу припливу ПІІ в країну), дещо меншою є частка ПІІ у сферу послуг [4].

Позитивні наслідки транснаціоналізації економіки полягають, насамперед, в отриманні доступу до додаткових джерел фінансового капіталу, нових технологій та потенціалу інновацій, у використанні сучасного організаційно-управлінського досвіду. Збільшення надходження капіталу можливе двома способами. Перший — це ПІІ у формі залучення інвестицій провідних закордонних ТНК, що безпосередньо надходять у філії та дочірні компанії ТНК від іноземного інвестора, де провідну роль відіграє сприятливий інвестиційний клімат. Другий спосіб – це доступність для дочірніх компаній та філій ТНК джерел кредитного та інвестиційного капіталу, яким користується сама материнська компанія, що виникає у разі включення філій у міжнародну (глобальну) корпоративну фінансову мережу відповідної ТНК. Доступ до найсучасніших матеріальних ресурсів забезпечується тим, що ТНК мають унікальні можливості у сфері оптимізації власного матеріально-технічного забезпечення. Діючи по всьому світу, вони можуть закуповувати дійсно найкращі та найдешевші компоненти виробництва та види сировини для підвищення рівня конкурентоспроможності. Прихід ТНК в країну означає прихід не тільки її ланок, які є компонентами ТНК, а ще й постачальників деталей, вузлів та послуг виробничого призначення, які діють на основі субпідряду або договорів про кооперацію з ТНК. Тобто обсяг ПІІ в країну збільшується завдяки виробничим зв’язкам самої ТНК.

Українських ТНК поки що одиниці, серед яких такі, як Індустріальний Союз Донбасу, Укрнафта, Приватбанк, УкрСіббанк та ін. Створити корпорації повного замкненого циклу, які б займались видобутком сировини, її переробленням, виготовленням та реалізацією продукції Україна може лише в окремих галузях економіки, які найбільш інтегровані у світове господарство. На нашу думку, найголовнішою такою галуззю в Україні є транспортування енергоносіїв на ринки Європейських держав.

Висновки. Таким чином, проведене дослідження показало, що в контексті викликів глобалізації, жорсткої конкуренції на світовому ринку технологій, товарів, послуг взаємодія вітчизняних підприємств з іноземними ТНК повинна базуватися на принципах економічного прагматизму для подальшого успішного розвитку економіки України. Для України, де лише формується система ринкових відносин, класичні форми транснаціоналізації ще не набули поширення. Українським корпораціям для підвищення їх конкурентоспроможності в світовому господарстві необхідно:

- брати активну участь в об’єднанні науково-технічного, фінансового і виробничого потенціалу для реалізації сумісних проєктів у тих сферах високих технологій, де в Україні були і залишаються передові позиції в світі;
- переймати і адаптувати до своїх умов іноземні передові технології, доступ до яких відкривається завдяки лібералізації економіки і притоку іноземних інвесторів, головним чином ТНК;
- активно розробляти і освоювати власні технології, використовуючи всі методи і ресурси державної підтримки інновацій.

Для вирішення тих та інших завдань необхідно шукати шляхи концентрації внутрішніх промислових і фінансових ресурсів, серед яких є створення фінансово-промислових груп (ФПГ).

Література

1. Сафонов В. Глобальний виклик транснаціональних корпорацій / В. Сафонов // Дзеркало тижня. – 2003. – № 31. – С. 1–12.
2. Мировая экономика и международный бизнес / [под общ. ред. В.В. Полякова, Р.К. Щедрина]. – М. : Изд-во КНОРУС, 2005. – 656 с.
3. Луцький М.Г. Вплив ТНК на глобалізацію інноваційних процесів / М.Г. Луцький // Формування ринкових відносин в Україні. – 2007. – №4. – С. 116–120.
4. Стасишин А.П. Вплив транснаціональних корпорацій як економічних суб’єктів на

Надійшла 06.09.2011

УДК 339.944:005:008

О. В. ТКАЧЕНКО, К. Л. ПОТОПА
Криворізький факультет Запорізького національного університету

ЗНАЧЕННЯ КРОСКУЛЬТУРНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ЯК ФАКТОРУ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Викладено кроскультурні проблеми міжнародного менеджменту; висвітлено поняття та сутність кроскультурного менеджменту; визначено об'єктивну необхідність кроскультурного менеджменту в системі управління; розглянуто питання глобалізації компаній та їх менеджерів; описано особливості кроскультурного аналізу; досліджено кроскультурну некомпетентність менеджерів.

The cross-cultural problems of international management have been expounded; a concept and essence of cross-cultural management – reflected; the objective necessity of cross-cultural management for control system – determined; the question of globalization of companies and their managers – considered; the features of cross-cultural analysis – described; cross-cultural incompetence of managers – investigated in the article.

Ключові слова: глобалізація, менеджмент, культура, кроскультурний менеджмент.

Постановка проблеми. Глобалізація, інтернаціоналізація бізнесу, зближення економічних систем, а також підвищення ролі людського фактору в управлінні обумовлена глибинними процесами, які проходять у світовій економіці. Практика бізнесу показує, що однією з основних причин банкрутства підприємств є незадовільний рівень менеджменту. Тому питання оптимізації управління, використання всього кращого, накопиченого вітчизняною та зарубіжною практикою, виходять на передній план.

Цікавість до науки управління простирається за межі національних кордонів та по мірі входження України в ділове міжнародне співтовариство, з розвитком цивілізованої конкуренції і ринку всередині країни постійно зростає.

Актуальність кроскультурного менеджменту безпосередньо для України обумовлена розширенням виходу України на світові ринки, у тому числі на ринки капіталу, активізацією діяльності іноземних компаній на вітчизняному ринку, необхідністю визнання ділової дієздатності українських компаній закордонними контрагентами, підвищенням їх міжнародних рейтингів, що вимагає якісно іншого, більш високого рівня менеджменту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Кроскультурний менеджмент є відносно новим напрямом в науці управління. Значна частина праць у цій області була написана зарубіжними авторами в 90-х роках. У ряду найважливіших зарубіжних робіт даного напрямку можуть бути названі роботи: Дж. Дістефано, Р. Інглхарта, Р. Льюїса, Т. Парсонса, М. Рокіча, М. Тайеба, А. Тропенранса, Г. Ховштеде, Ш. Шварца та інших. Дослідженням порівняльного менеджменту в Росії займаються такі вчені, як В. В. Кочетков, Ю. В. Латів, С. П. Мясоєдов, А. І. Наумов, С. Р. Філонович, П. М. Шіхарев, О. І. Шкаратан.

Вивченню особливостей організаційної структури та специфіки застосування кроскультурного аналізу управління міжнародними корпораціями присвячені роботи К. Бартлетт, Дж. Блека, М. Борга, С. Госхела, Х. Грегерсена, М. Менденхелла, Г. Перлмуттера, Г. Хедлунга та ін.

Праці деяких російських та українських вчених, зокрема А. С. Белорусова, О. А. Кириченко, В. Є.

Куриляк, С. П. Мясоєдова, С. Е. Пивоварова, О. І. Рогача, Л. М. Симонової присвячені аналізу національних бізнес-культури за класифікаційними параметрами вищезгаданих моделей.

Формулювання цілей статті. Доцільність написання статті обумовлена тим, що проблема кроскультурного менеджменту в українській практиці належить до слабо розроблених. Це стосується як більш глибокого вивчення особливостей національної ділової культури, так і закордонного управлінського досвіду та можливості його використання в Україні.

Тому, цілями даної статті є визначення значення кроскультурного менеджменту як фактора підвищення ефективності діяльності підприємств, його специфіки та сфер застосування.

Виклад основного матеріалу. У зв'язку з інтернаціоналізацією бізнесу, стають все більш різноманітними форми і характер співробітництва між українськими і закордонними компаніями. Для того, щоб гідно конкурувати або хоча б співпрацювати з іноземними фірмами, необхідно добре знати їх специфіку. Виникає необхідність визначення ефективності, або, що не менш важливо, слабких сторін своїх і чужих механізмів управління фірмами, включаючи розробку стратегій та організаційних структур, кадрову політику, форми взаємодії з партнерами, систему приведення в дію внутрішніх резервів розвитку тощо.

Останнім часом під впливом глобалізації сучасна економіка набуває ряд відмінних, властивих інтернаціональній культурі рис, які серйозно впливають на всі економічні процеси. Все частіші процеси зближення і взаємопроникнення різних ділових культур, глобалізація, збільшення кількості та посилення